

11587

11588

11589

11590

11591

11592

11593

891.99

Z 17

1. Zuchtwort 'Hr P u e udt'
2. Ufftwort 'Auffg. udt' Hr P u - udt'
3. Zu-u dt' b e x t r a k t u j ' S. L u p p o l d'
4. f. H r P u - u dt'
5. 5 o l d e r t u e l ' H r P u - u dt'
6. 5 p e r z e h l e t u e l ' H r P u - u dt'
7. A u f t w o r t u e l ' H r P u - u dt'

11588

891.99 2-1

36-64

ՆՈՒԱԳԻՔ

պ

Ե Ի Տ Ե Բ Պ Ե Ա Յ

— ❁ Ա ❁ —

ՉԱՐԹՈՆՔ

1001
92803

ԿՈՍԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ԵՒ ՎԻՄԱԳՐ. Գ. ՊԱՂՏԱՏԷԱՆ

Սուրբաւի հարկաւ գրքսկսի, թիւ 14.

—
1893

Մե Կոնստանտնուպոլս

Գ. Գալստիանոս

30 Կոնստ. 1894

Գալստիանոս

Գալստիանոս

Գալստիանոս

Մեծանունն Ուսուցիչ իմ,

Արամեան վարժարանի մէջ, ի լուր Ձեր հմտալից դասա-
խօսութեանց, կը վստ էր սիրսս մեր պանծալի մասեմագրաց
սիրովն, որոց ընտիր գանձերն հետզհետէ կը պարզէիք մեր աչաց
առջեւ այնքան ոգեւորիչ պերնախօսութեամբ: Ուշի ուշով
կ'ունկնդրէի Ձեր դասուց, ազնիւ ընկերուհեացս հետ, եւ
սխալագոյնամբ կը հետեւէի հասրնսիր գրուածոց ընթերցման՝
հին եւ նոր հայերէնի միանգամայն: Ձեր երախտիքը ծանր հարկ
մը դրած է արհաւիր վրայ. եւ ես պիտի փորձեմ քերտեցնել
զայն, իբրեւ դոյզն սրիտուր այդ երախտեաց, բանի մը
փունջ բողբոլով գեղեցիկ դպրութեանց բուրասանէն եւ
պսակ մը հիւսելով Ձեր անուան, որ այնքան մեծարոյ է ինձ
համար: Պիտի ընդունի՞ք զայն, Ազնիւ ուսուցիչս, արժանի է
Ձեր ընդունելութեան. — Ձեմ գիտեր:

Եւ չեմ իսկ գիտեր ուսի ուսայ խօսիլ արտի լեզուաւ,
զգածմանց բարբառով, զոր իցի՛ն քէ կարեմալի հաւասար գր-
չիս: *Իսկապէ* կը պաշտեմ մարդ էակի՞ն մէջ, զոր եւ չեմ կրնար
ըմբռնել *մարդ* առանց *իսկապէ*. անհարբեր չեմ կրնար մնալ
զուարթ գարնան եւ մեղամաղձիկ առնան ի սեւ. ծովուն մը-
մունջը, ծաղկիկն փքրումը, քոչնոյ երգը, տեւեմն իսկ որ նոր
կը բողբոջէ՛ կը մոգեն, կը դիւթեն զիս. վիտեսն ո՛ւմ եւ իսկ
պատահի՛ կը յուզէ զիս, եւ այլոց ուրախութիւնն իմ ալ ու-
րախութիւնս է: Բովանդակ էութիւնս իցի՛ն երգ մը լինէր
ծփուն քրքուռն՝ բարւոյ եւ գեղեցիկ անդորր օթեանին մէջ,
ուր կը սիրեմ յաւէ՛տ երկրպագել:

Այլ այս անհոս անգոյն փունջս ինչ պիտի յաւելու Հայ գրականութեան անհամ ընտիր ծաղկանց բով, թէ եւ ջանա-
ցած լինիմ դնել անդ արժիս արժասուէն եւ խիցող, երազ-
ներս, թռիչներս եւ ձգտումներս դէպ ի ջինջ տեսականն բա-
րութեան եւ գեղոյ, զոր վաղ իսկ ուսայ պատշեյ. — գիտեմ թէ
ոչինչ. միայն թէ ներողամիտ ոգի մը թո՛յլ տար ինձ քաջա-
լերուիլ եւ յարատեւել իմ գրական աշխատութեանցս մէջ, զոր
սիրեցի ի տղայ տիղ :

15 Մարտ 1893,
Քասաբէոյ.

Ազնուաշուք

Յակոբ Էճէնի Գուրգէն

եւաշլն . եւաշլն . եւաշլն .

Երախտագրութեան ստուգիչ Ձեր

Զ. Ա. Ս.

20 Մարտ 1893,
Երբաբէոյ.

Ազնիւ Օրիորդ,

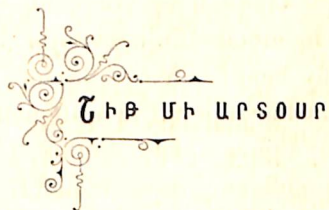
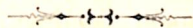
Ձե՞ս համարիք թէ անչափ լինէր ուրախու-
թիւնս, որպէս շնորհակալութիւնս, գեղեցիկ ծաղ-
կափնջիդ ի տես, զոր ազնուաբար կ'ընծայես իմ
անուանս իբրեւ տրիտոր երախտագր : Կեանքս, ի
մանուկ տիղոց նուիրեալ ազգային դաստիարակու-
թեան, ի մասնաւորի՝ տնտեսական դպրութեանց մշա-
կութեան, քաղցրագոյն վայրկեաններ կը վայելէ
այսպէս, երբ կը տեսնեմ սանուցս եւ սանուհեացս
յառաջադիմութիւնն յուրաքանչիւր ասպարիզի : Քա՛ւ
լինէն համարել թէ երախտագրութեան թողած լինիմ
զոք. բայց բարեկրթութիւնն եւ ազնուութիւնն յա-
նախ կուգան յուզել զիս, եւ առաւել քան զար-
ժանն մեծարել իմ աշխատութիւնս :

Գիտեմ թէ ո՛րչափ սիրելի է քեզ մեր մայրենի
լեզուն, հիմն եւ նորն միանգամայն. գիտեմ նաեւ
թէ ո՛րչափ նախանձալոյզ եւ Հայ լեզուի ընդհան-
րապէս անեղծութեանն եւ մահրութեան. եւ յայդմ կա-
րես օրինակ լինել դու ո՛չ միայն քեզ համաքի դե-
ռահաս Հայ աղջկանց, այլ բանասիրի կամ գրագի-
տի կեղակարծ համբաւով որոտացող գրչաց, որոց
ուրանց մա՛նաւանդ մէն մի գործն կամ հաստատարիկը
նոր խորթութիւն մը կը բերէ արդի հայերէնին, զոր

ՆՈՒԱԳԳ

— ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ —

ԵՐԲ հուր արիս խանդեր մարին ,
 Երբ շունչս յեսին մարմնէս այ խոյս ,
 Ոչ ես աղէսք անհրնարին
 Յուզեն զանհուն անդունդ հոգւոյս .
 Յորժամ ոչ ես յայսս իմ ըզգամ
 Հողմոյ համբոյրս որ յիս տեղան .
 Ոչ ես այլ բախս սուտ անըզգամ
 Տայ ինձ յոյսեր , եւ ըստեղան
 Ծաղկելն ոչ ես դիտեն աչերս .
 Չըսեսանեմ դաժտ ու արօտ ,
 Ընդ որս հոգւոյս է սերտ աղերս ,
 Երբ մանաւանդ պէտպէս նարօտ
 Ի ծագս այգուն զգեցուն սակաւ .

սակաւ բարւոյնել՝ նեմարիտ բանասիրի եւ լուրջ
 գրագիտի գործ է ապաւէն : Այնպիսեաց սկզբունք
 կամ , լաւ եւս , անսկիզբն սկզբունք կը մարին
 կ'անցնին գրականութեան հորիզոնէն ասուպի մը
 հետոյ նման , որպէս եղած է քանիցս վերջին քա-
 ռասնամեայ ժամանակամիջոցին մէջ . ուղամսու-
 րիւնն կը յաղթանակէ հուսկ ուրեմն , վստահ եմ :

Ձեռնապէս կը շնորհաւորեմ զէեզ յաջողութեանց
 համար . «Ձարթօն»դ լի է գեղեցիկ նուագօք , ազ-
 նուական զգածմամբք . եւ կը յուսամ քէ այս բա-
 րենշան զարբանդ զիտ գան մեծագոյն յաջողու-
 րիւնք ի պարծանս Հայ իգական սեռի :

Բարեացակամ իեզ

Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ

Կամ խոնջեալ ֆայլ իմ վայրայած
 Ոչ եւս հանգչին առ վրսակաւ .
 Գրլուխս ի վայր երբ խոնարհած
 Խորհիմ ոչ եւս յուշս անցելոյն .
 Ըզգայզն ի բուն ջինջ ամարան
 Ոչ եւս հոգիս թոչնոյ հանգոյն
 Ըղձայ հիռ գալ ընդ Մարմարան .
 Եւ հուսկ՝ մի օր դիակս անշունչ
 Սեաւ դագադիս մէջ երբ դընեն ,
 Վերջին անգամ ո՛չ ծաղկեայ փունջ ,
 Ո՛չ բազմածախ նոխ զարդերէն
 Մի ինչ երբեք պիտի խնդրեմ ,
 Ո՛չ մարմարեայ շրթեզ դամբան ,
 Ո՛չ հոյակապ շիրիմ վըսեմ ,
 Ուր ցոլան շողք արեգական :
 Յա՛յն ժամ հոգիս պիտի ցնծայ ,
 Երբ սիրելին իմ սրգազգած
 Հողոյս վերայ իբր հուսկ ընծայ . . .
 Շիր մի արժար հեղու վշտաց :

ԱՌ ՈՍԿԵՏՏՈՒՆՍ

Անծայրածիր ովկէանին մէջ օղեղէն
 Այլքան քեքեւ ձեր բըռիչներ զիս հրապուրեն .
 Արեւուն յոյս չըսիրէք դուք , այլ մուք գիշեր ,
 Եւ հոսաւէ՛ս ընտրէք ծաղկունըս ձեզ ընկեր :

Սակայն , եղո՛ւկ , շար մանկըքի խուեն ըզձեզ ,
 Մինչ աղջըկունիք ձեր շողբողման են անձկակէզ .
 Ալեւորին ալ մեծ խնդիւ լընուք հոգին ,
 Երբ կը բերէք անա ընդ ձեզ Մայիս անգին :

Ո՞հ , երկնային ոգի՞ք էք դուք որ մեղմալոյս
 Կուզայք դիտել լ՛ապա պսսմել վշտեր հոգւոյս .
 Ո՞չ դուք փշրանքն էք աստեղաց այն հըրավառ
 Որ քօքափիք , կամիք լինել մեզ հաւասար :

Եկէք , աղէ՛ , պսսմեցէք մեզ զի՞նչ են ասդեր ,
 Այդ պայծառ շողք որ ինձ կարդան յանախ հրաւեր .
 Ես պսսրաս կամ լըռիկ հոգւով լըսել ըզձեզ ,
 Թէպէ՛ս ի յոյզս եմ իբր ըզձով փրփըրադէզ :

Միշտ կամ անձկաւ ի սես աստեղոյդ այդ լուսասփիւռ
 Երկնից ընդ դաշտ , որք կը շուլան զերդ նրագունք
 քիւր .

Անշէջ փարոսք , ասս անդ ցան ցիր , մերք դողդո-
 ջուն ,

Ի կապուսակ ովկէանին խաղաղ անհո՛ւն :

Եւ կամ արդեօք զաւակո՞ւնք էք դուք լուսնեկին,
Որ կը բողբոս յաւուրս գարնան ձեր սուրբ երկին .
Կուգայք բոչել ծաղիկէ ծաղիկ եւ ուսէ յոս,
Կամ թէ հանգչել խուռն ինչ անհոգ եւ անընդոս :

Արդեօք ինչե՛ր պիտի պատմէք, երբ վերբոսին
Ելնէք յերկինս ծրծել անդրէն լուսնոյ զըսին .
Գիտեմ թէ շատ պիտի խնդայք ու ծիծաղիք
Մարդոց վերայ որ կը բուռնին աս զինչ ծաղիկ :

Զըկան անշուտ, չըկան անդ հոգք եւ անձկութիւնք .
Անդ երջանիկ են ոգիք միտ գերդ զըւարթունք :
Երանի սամ, ոսկեքսունք, բի՛ւր երանի
Ձեր ջինջ փայլին որ սուրբ ոգւոյ է նըմանի :

Վըսեմ էք դուք . երբ հիւ կուգայք գեղազըւարք,
Թըւիք լինել մութ գիշերոյ գեղեցիկ զարդ :
Բարեա՛ւ երթայք . որպէս զիարդ մարք գրկաբաց
Ձեզ կը սպասեն արդ անձկանօք ծաղկունք հովսաց :

Ա՛հ, թէ գամ մի հանէիք դուք ընդ իս խօսել,
Եւ պատմէիք թէ ո՞վ յրդէ զձեզ անարգել . . .
Բայց կ'արձակեմ անա ըզձեզ . երթա՛յք ողջամբ,
Երկնից մանկունք, երթա՛յք խնդրել ձեր լուսոյ ջամբ :

Վերջարուսի կարմիր շողեր արեգին
Մինչդեռ բնութեան տային ողջոյն հուսկ յետին,
Եւ սոխակաց երամն անոյ՛ց երգերով
Զիրեար գգուել կը փութային միմեանց հով,
Վայելէին ծաղկանց հոյգեր խնկաբոյր,
Տարով անձկաւ վարդի թերթից ջերմ համբոյր,
Մինչբարձրանայր լուսնակն ի վեր գեռափրփր՝
Խլելով յաչաց բիւր հայեացներ անբրփր .
Անդ ծովափնեայ անտառին մէջ ընդարձակ
Նշմարէի չհնաղ մի կոյս հերարձակ,
Գըլուխը դրած ներմակ քարի մի վերայ,
Կրելով ի կուրծս վարդ ու յամիկ մարգարեայ .
Հուրի՞ մ'էր նա կարմրագգես, հոգեյոյզ,
Թէ զըւարթունք՝ որ կը սփռէր սէր եւ յոյս .
Պարկեշտասուն նորա նակասն ըսպիսակ
Թըւէր լինել շուշան բուսած սօսեաց սակ .
Ունէր ա՛յնքան անոյ՛ց աչեր բըխաբոյր,
Ոյց ցանկայր ոք անհուն սենչիւ սալ համբոյր :
Թերեւեա՛հայլ գնացի նսել ես հովիկ
Անմեղ կուսին, զի էր սրտում եւ մենիկ .
Արձաթի խաչ կրէր ի լանջս իւր սիրուն,
Յորում գրուած կար տարեթիւ եւ անուն .
Դաշտաց աղջիկ, յետ վաստակոց դժուարին,
Ննջէր սակայն՝ քար մը դըրած բարձ գլխին .

Աչերն յառած անծայրածիր ջուրց ծովուն՝
 Դիսած էր ձիգ յարմուկ իւր յեց եւ խոհուն .
 Հուսկ սոխակաց երգոցն ի լուր մեղմ յօրօր՝
 Ժըպիս ի շուրթն ընկողմանէր ի բուն խոր .
 Քանի մի բառ մամնջէր մերթ հան եւ գոհ .
 Թըւէր քէ չէր իւր սիրսն անբիծ՝ սիրոյ զոհ :
 Ես զմայլմամբ կը խորհէի անդանօր՝
 Թէ կ'երագէ՞ր արդեօք աղջիկն այն աղուոր ,
 Թէ զի՞նչ կամ զո՞վ տեսնէր յանուրջս ոսկեփայլ ,
 Ջի էր խնդիւ սիրսն այն փափկիկ համակեալ .
 Մարմին չէր նա , այլ արարած երկնաւոր ,
 Որ իւր մտերիմ ունէր զոգիս լուսաւոր :
 Եւ յանկարծուս մի դեղնագոյն բիրեւնիկ
 Հըպէր շրթանցն՝ որպէս ք'էին զոյգ ծաղիկ .
 Այլ եւ իսկոյն բըռաւ անտի ու կեցաւ
 Ճակտին վերայ . ի զո՞ւր խնդրէր հիւք անձկաւ .
 Սարսուռ ըզգաց հոգւոյն խորէն աղջիկն այն .
 Հեծեծանաց լըսեցի ես խուլ մի ձայն ,
 Եւ անհամբեր զնալով իւր մօտ սիրտ ի բիւղ
 Հարցի . Հոգիդ ունի՞ր մի ցաւ կամ մի խիւնդ .
 Օ՛ն , պատմէ ինձ քէ զի՞նչ տեսնէր յերագի .
 Առ ի՞նչ արդեօք այդպէս հոգիդ կը մաշի : —
 Դիտեց նա զիս երկու բոպէ անխրոնով ,
 Եւ հեռացաւ . « Մե՛ղք , երագ էր » գոչելով :

Օ՛ն , վայրիկ մ'այ հառաչէ , ո՛ր իմ ծովակ .
 Պատմէ քէ զի՞նչ ունիս ես վեհ կրօնց տակ .
 Ընդէ՞ր յանախ դու ամբոխիս բազմախոռով ,
 Եւ մերթ ննջես ի նինջ հեզիկ անվրդով :
 Ասա դու ինձ զի՞նչ դիպեցաւ քեզ անդրէն ,
 Ջի՞ բընութեան դու յամենուս ժայթես քէն .
 Եւ պատասխան զըլաւ ինձ յոյժ կարեւիր .
 « Կամիս գիտել առ ի՞նչ շրջիմ վայր ի վեր .
 Թո՛ղ արձագանգ լինին արիս վիրաւոր
 Իմ փրփուրներ , անէ՛ծք ծնողաց սրգաւոր :
 Երէկ , եղո՛ւկ , ջուրերս էին պաղպաջուն .
 Յիս տեսնէիր զերկին պայծառ շողոզուն .
 Ջոյգ մի ամոլք ափանցրս մօտ ժուռ գային ,
 Եւ ընդ նոսա մատաղ մանկիկ երկնային .
 Յանկարծ շնչեց հարաւոյ գոռ փոքորիկ ,
 Եւ կուլ ետուն իմ սեռա կոհակ գայն փոքրիկ .
 Անմըխիքար զոյգ ամոլից անէ՛ծներ
 Արդ յիս քափած՝ ես ի կուրծս իմ սարածուեր :
 Եւ անցեալ օր մի գեղանի սիրուն կոյս
 Ծովափս եկած , ձիգ ժամերով սիրայոյգ ,
 Նստէր սրտում . մերկ էին ոտնն ըսպիտակ ,
 Կոծէին յոյզ հոգւոյն խորերն անպատակ :
 Եւ կամեցայ ես խաղ առնել այն կուտին՝
 Թանալով զինքն յոտից մինչեւ յոսկր ուսին .

1001
 2703

Արդ յանկողնի տառապի նա մերձ ի մահ ,
 Եւ բիւր անէծք կը քափին յիս անխրնայ .
 Օր մ'ալ , աւա՛ղ . — լաւ չըլիւքեմ քէ ե՛րբ էր . —
 Նաւաստի ոք կ'որսար կարբիւ ձկնիկներ .
 Երգ ի բերան լոյծ հայելոյս մէջ դիտէր
 Լուսնոյ մահիկն եւ անհամար վառ աստղեր .
 Մերք մումնջէր հէկն այն մեղմով . Երբ այգուն
 Լի խնդուքեամբ հասնիմ մտնեմ ես ի տուն ,
 Ո՛ր ծով , պատկեր անհնին շնորհաց Աստուծոյ ,
 Որ պարգեւես ինձ ջամբ ամէն երեկոյ ,
 Պիտի օրհնեմք ըզեզ . հոգիս բարձրաբիւ
 Պիտի սլանայ դէպ ի վեր , ծո՛ւ՛վ , բերկրալիր :
 Երբ սիրեցեալ Գեղամս , հոգւոյս հասորիկ ,
 Փարի գրւարք զինեւ քաթիւկն իւր մանրիկ ,
 Փայփայելով ես զինքն անոյժ նայուածով՝
 Պիտի կրթեմ սիրել յաւէտ նաւն ու ծով : —

«Այն ինչ ունէր ըզբանըս զայս ի բերան ,
 Փըչեց քամին , ալեացքս դէզք բարձրացան .
 Թշուա՛ն նաւակ , զերդ աւազոյ մի հասիկ ,
 Անողորմ ջուրցս եղաւ մի սին խաղալիկ :
 Յալեաց յալիս , ժայռէ ի ժայռ , ո՛հ , բեկան
 Փայտք նաւակին , եւ նաւավարն անկենդան
 Սուզեալ ննջէ արդ ի ներքոյ ջուրցս անհուն .
 Եւ ընտանեացն անէծք ու նզովք յիս զեղուն :
 Վա՛յ , շիջուցի արեգական նոցա լոյս ,
 Շիջաւ հիւսացրն խինդ , բարձաւ միակ յոյս .
 Է՞ր փակեց Տէր ընդդէմ նոցին մեղեդեաց
 Զիւր լըսելիս . կործան անկան անձկայրեաց՝

Անիծելով զերկին եւ զծով բիւր անգամ ,
 Որք սան նոցա նստել ի սուգ ապածամ : —

«Ալ հեռացիր , ո՛ր կոյս , իմ սեաւ ափունքէն .
 Այս աղետից միակ պատճառ երկինք են .
 Ա՛հ , իմ կուրծքս է քու առուրեան անբաւ բոյն ,
 Եւ իմ ծիծաղք հեղուն յանախ դառըն բոյն :
 Մի՛ գուցէ դու խաբուիս կապոյտ իմ գունէն .
 Նորա ներքեւ անպատում վիշտ կը բունեն . . . : »

Ա Փ Մ Ի Հ Ո Ղ

Առանձնացեալ յամբոխէ
 Մինչ գնամ դաճեաց մէջ ման գալ .
 Նըկարագիրս երբ փոխէ
 Զըւարթութիւնն . երկինք ալ
 Գգունն աչքս յաստեղջ շող,
 Է՞ր ես տենչամ ափ մի հող :

Անտառին մօտ ի ծովակ
 Երբ գան աղջկանց հոյլք ի լիւղ,
 Յաճին մանկուք լուսնոյ սակ,
 Կամ մինչ թռչունք ի թփոց նիւղ
 Երգեն փայտիկ, է՞ր կարի
 Ափ մի հողոյ սիրս յարի :

Զերկինս ընդէ՞ր չըսիրեմ,
 Յորժամ արտիկս է զլխուր,
 Եւ մինչ լուսին սարադէմ
 Նագի գընայ ընդ այն լուռ .
 Զի կապուտակ ի դաճիկն
 Զիք ափ մի հող երկրային :

Գերեզմանաց ելի յայց
 Թախձեալ տեսում եւ զբար .
 Յուզեց հոգիս անձկայրեաց

Ո՛չ վեհ դամբան ո՛չ նրկար,
 Այլ հողակոյս մի անուր .
 Զի հող ցուէ արտիս սուգ :

Զի՛ փայտք է ինձ մանաւանդ
 Խորհել թէ՛ հո՛ւսկ պաճեցիս
 Փոսիս վերայ իբր աւանդ,
 Կամ հուպ իմ ցուրտ դագապիս,
 Որպէս ոգի ողբացող,
 Պիտի նետէ ափ մի հող . . . :

Է՞Ր ԶՈՒՆԻՄ ԹԵՒԵՐ

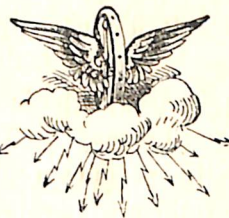
Ա՛հ, ընդէ՞ր, մայրիկ, երբ դու զիս ծընար,
 Զունէի քեւեր քոչնոյ զըւարթուն .
 Կամ այն վարկենին, ասա, չէ՞ր հրնար
 Փոխ առնուլ փեռուս հաւու մի սիրուն :

Թէ ես ունէի քեւեր երկնային,
 Կամ գէթ չղջրկին մաշկեայս աղտեղի,
 Իմ ոսկի երագֆ ի գոյ դառնային . . .
 Ոչ եւս էր իմ աս բնակութեան տեղի :

Բի՛ւր երանի քամ քոչնոց ոսկեթել,
 Որք նախքեն ազատ ցո՛ր վայր եւ ցանկան,
 Շողան յօդս անհոգ, ուրախ եւ քեթել՝
 Հայեցեալ բարձուս այս ի կայս մարդկան :

Է՞ր չունիմ քեւեր արծուոյ ամպահերձ՝
 Զի անցնիմ ծովեր, կտրեմ լեռ ու սար,
 Իջանեմ ի մարգս, ի ժայռ բարձրաբերձ
 Դադրիմ, կամ սուրամ հողմոյ հաւասար :

Ճեղքել ես կամիմ զանդունդս անձանօր,
 Ճախր առնուլ սրաքել, անցնիլ քոհ եւ բոհ,
 Յարհամարհս ունել թղխաւար աղօս,
 Այց առնել լուսոյ հոգւով հան եւ գոհ :

Եւ զի պատեն զիս սաղսուկֆ աշխարհի,
 Զոր ուսայ ասել ի ծնէ, քեւերով
 Ես յայնժամ գիտէք քէ ո՛ւր սուրայի . —
 Յերկի՛նս . . . կեալ անդէն հանգիստ անխրոով :

ԸՆԴԷ՞Ր ԾԻԿՆԻՆ ԳԱՐՆԱՆ ՎԱՐԴԵՐ

Գնացի ես ժուռ գալ զարնան մ'առաւօս ,
 Անցայ երփներանգ ընդ դաւօս եւ արօս .
 Յուզէր սիրսս անդէն անոյժ բոյր բուսոց ,
 Արեւն ալ այն օր չուներ հուր ու բոց :
 Պարտիզի մը մէջ նստայ գեղազարդ ,
 Ուր կը ժպտէին դեղ դալար ու վարդ .
 Սոխակաց երամբ ի ծառոց գագաթ
 Երգէին ֆաղցրիկ երգեր խանդակաթ :
 Ես լի ըզմայլմամբ դիտէի վարդեր ,
 Ոյք համակ կարմիր գոյն էին հագեր ,
 Գեղով նորասփանչ , առոյգ քերթերով ,
 Լքսէին սիրոյ գերգրս հոգեխռով .
 Այլ երբեք երբեք կրէին սարսուռ ,
 Զոր նրժմարէի ես իմ աչօք սուր :
 Կամէի գիտել քէ վարդեր զարնան
 Առ ի՞նչ են կարմիր գերդ շիկնոս կուսան ,
 Ի սես սոխակաց կամ է՞ր դողդոջեն .
 Յայնժամ կը հծծէր հողմն իմ ականջէն :
 « Ասա եւ դու ինձ , ի սես սիրելեաց
 Ընդէ՞ր սարսուռան կուսանք խորագգաճ : »

ԾԱՂԿԱՎԱՃԱՌ ԱՂԶԻԿՆ

Ազնի՛ւ անցորդք , ծաղիկ աղուռ
 Ծախէ աղջիկն հէք չըփաւոր :

Հազիւ ծագած նրժոյլք այգուն՝
 Թողում ընդոս զիմ անոյժ փուն .
 Քաղեմ խնամով Մայիսի վարդ ,
 Կապեմ փունջ փունջ կրծոց ի զարդ .
 Իմ այս ծաղկունք եղեմաբոյր
 Կարծես քէ են քիթեւանց փոյր :

Ազնի՛ւ անցորդք , ծաղիկ աղուռ
 Ծախէ աղջիկն հէք չըփաւոր :

Վարդեր ունիմ որ կը ժպտին ,
 Եւ շահոհրամ , շուք գեղեցիկն .
 Յամիկ ալ կայ ֆան զծիւն ներմակ ,
 Կողովս անոյժ բուրէ համակ .
 Գու ալ գընէ , կուսիկ զըլարթ .
 Ո՞վ չըսիրէ ծաղկեայ մի զարդ :

Ազնի՛ւ անցորդք , ծաղիկ աղուռ
 Ծախէ աղջիկն հէք չըփաւոր :

Ահա գասեմ նարկիս շուշան ,
 Ինձ համաւսի բարի՛ կուսան .

Թէ շքնորհէք երկու լումայ ,
 Հէքս ալ , սիկին , փունջ մը ձեզ սայ .
 Առէք , պարոն , ձեզ անուշակ
 Ընտրեմ յակիրնք եւ մանուշակ :

Ազնի՛ւ անցորդք , ծաղիկ աղուոր
 Ծախսէ աղջիկն հէք չբխուոր :

Երբ այս գիշեր նստիմ սեղան ,
 Մեր ջերմ մաղթանք պիտի տեսնան .
 Օրհնեալ լինիք , ազնիւ ռզիք ,
 Պիտի ըսեսմք , բիւրապատիկ
 Ասուած սայ ձեզ , որ կերակրէք
 Երկու որք էրք եւ մայր մը հէք :

Ազնի՛ւ անցորդք , ծաղիկ աղուոր
 Ծախսեմ աղջիկս հէք չբխուոր :

ԼՈՒՍՆԻ ԳԻՇԵՐ Ի ՖԷՆԷՐ ՊԱՀՃԷ

Առ եղիս Տեմիրնիպաշեան .

Ֆէնէր-Պահնէէն երբեք դիտած էք
 Մօսա-Պուրնուն սէգ եւ խոխոս ի մըքան : —
 Աւասիկ ի զնին կամ արդ արտաբեկ .
 Պասքան է աշաց . . . սրձե՛ւ է Մօսան ,
 Հողոյ եւ ծառոց գործ մուք մի զանգուած ,
 Զոր կարծես կապոյտ ծովն է դուրս փսխեք ,
 Կամ զինչ անհեղեղ նիւալ կծկըւած ,
 Ռեպէս քէ անդէն ուսնուլ խիզախեք
 Ափանց մօտ սահող նաւակաց վերայ ,
 Զորս իւր որկորոյն կուր սալ ըսպառնայ :
 Երբեմն ալ քրքի քէ սուգ է հագեր
 Ընդ շողով լուսնոյ պայծառ լուսահեր .
 Կամ դիտելով զինն իբր ի հայելոջ
 Ի վրնիս ծովուն՝ լինի այլ յայլմէ .
 Լուսինն ալ կարծես , լապտեր ինքնակոչ ,
 Տայ նրմա սուկալ պժգալ ինն յիւրմէ՝
 Վիքխարի մարմինն իմ հէք Մօսային
 Զագիր այլանդակ ամեալ յերեւան .
 Գրացեալ ի վերուս աստեղք երկնային՝
 Շողեր են սփռեք շուրջ կայծից նրման ,
 Շողեր որ սան ինձ սխրիլ վեժօք լի . . .
 Ա՛հ , ա՛յս էր միքէ Մօսա պաշտելի :

ՅԻՇԱՏԱԿՔ ԱՆՑԵԼՈՅՆ

Խոր մրթուրեան մէջ նսէի առանձին,
 Պարտէին հոգիս հազար երազի սին.
 Զի շատ սիրեմ, ո՛վ մենութիւն, զո՞ն սանար,
 Ուր արբեմամ ես ի հրապոյր քո աննառ:
 Զեռն ի ծրնոս ի՛նչ անուշ է երազել,
 Կամ անցելոյն վերայ խորնիլ առաւել.
 Անո՞ք մեցիկ նսած նըւող նայուածով՝
 Պիտ պիտ հայել մէկ ի յերկին մէկ ի ծով:
 Ա՛յ դու դաշտակ, իմ մանկութեան խանձարուր,
 Ո՛չ մի սփոփանք գըտի երբեք ես այլուր.
 Քանի՛ցս ի ծոց քո պարզէի զիմ ծիծաղ,
 Եւ խինդ ի սիրս վայելէի ի սաղաղ.
 Դու մերք լսեցիր նորօրինակ իմ բողոք,
 Եւ ոչ մի օր մնացիր բընա՛ւ անողոք.
 Մինչ ման գայի ես քո տեսիլն սիրահար,
 Դու ամոքիչ եղար վշտացս անհամար.
 Կամ երբ նսած անտառ ժայռի մը յառաջ՝
 Կ'արձակէի արտիս այլէն բիւր հառաչ,
 Եւ սեւ մսածմամբ մոռանայի ես զերկիր,
 Կ'ըսէիր միտս. Այդ խորհրդէն դու երկիր'...:
 Քանի՛ ժամեր արձանացած մընայի.
 Զերդ մի մանկիկ որ ըզմայլմամբ կը նայի
 Յերկինս ի վեր սլանալ յաստեղս անայլայլ
 Եւ ի մօտուս դիտել նոցա ոսկի փայլ,

Իզձ էր եւ իմ՝ ջերմ արտասուաց սալ դողար
 Եւ զարդ առնուլ աստեղց շողեր վառ ի վառ,
 Կամ քէ ընտրել ինձ բնակութիւն շինջ լուսին
 Եւ ի բարձուէ գամ մի հայել յերկիր սին:
 Ո՛րքան խորհուրդք յուզէին զիս անհրնար...
 Մինչ սրբաբեւ բուշնիկն առ իս մերձեմար,
 Կը ցանկայի գողնալ ներս նուրբ քեւեր
 Թուշել ի վայրն որ ինձ կարդար հըրուէր,
 Եւ կամ դառնալ մի քիթեռնիկ երկնային՝
 Ծաղկի վերայ դադարած փառք սալ էին.
 Կամ քէ լինել մի զըւարթուն խանդակար՝
 Գրքով գգուել չըւառ մարդուն բզնակաս...:
 Բայց, կ'ըսէի, ես այդոցիկ չեմ արժան,
 Այդ գերագոյն փառաց յաւէտ սրբազան.
 Օր մ'ալ, գիտե՞ս, ծաղիկ դառնալ ցանկացայ,
 Զի ըղձայի շուրջ կրճոց ալ վերայ.
 Փոյք չէ, ըսի, եթէ մեղուք հողմավար
 Դան զիս խայթել՝ քողոյր հոտոյս սիրահար:
 Օր մ'ալ յանկարծ կը գոչէի՝ քէ չուզեմ
 Լինել երբեք ո՛չ մի ծաղիկ դալկադէմ.
 Զի ծաղկին կեանքն է վաղանցիկ կարճատեւ.
 Լընակ լինիմ, եւ ցոլանա՛յ յիս արեւ:
 Միքէ նըւա՞ղ սիրէի ես եւ զեփիւռ
 Որ փայփայէ կուսին վարսեր խնկասփիւռ.
 Եւ սակաւին խօլ երազոց շարք անհո՛ւն...:
 Ռոտք ամէն ինչ տեսնէի ես սիրուն:
 Ասողիկ մ'ալ կար երկնից վերեւ լուսավառ,
 Որ մերք հոգւոյս կը փարատէր ըզխաւար.

Իբրեւ ընկերք ելանէաք մեք ի խաղ .
 Նա զիս դիտէր կապոյց դառնէն իւր խաղաղ ,
 Որպէս ես զինն աշօքս անյագ եւ անբարք ,
 Մերք բախձալից անօրս հեղլով , մերք զըւարք .
 Էր զի խաղար աստիկն ընդ իս բաց խրվիկ՝
 Նուրք ամպոց սակ բսփոզելով զիւր լուսիկ :
 Այսպէս իմ կեանք սահէր անցնէր անխորով ,
 Ո՛վ իմ դառնակ , եւ Աւարիչն օրհնելով . . . :

Զ Ո Ղ Ք Ա Ղ Ք Ա Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Գարնանային էր երեկոյ խնկաբոյր ,
 Ասեղիք երկնից կայծ առնուին առ սակաւ ,
 Բնութիւն համայն ունէր ծիծաղ եւ անբա՛ւ
 Հրապոյր :

Գարաւոր շոնք , բուփեք եւ մացառք յանձառին
 Դեռ նոր զգեցամ էին զիւրեանց քոյ կանաչ ,
 Յորոց վերայ բռնունք բզգայգ գոն եւ հան
 Գաղարիկ :

Ի մայր ելամ մասաղ ամով , քոյր եղբայր ,
 Եկան նսեղ սրտով սրխուր քեւ ի քեւ .
 Երէցն հայէր մերք արտաբեկ շուրջ զիւրեւ ,
 Եւ ողբայր :

Այլ զի՛նչ արդեօք սանջէր բզնա յեղակարծ .
 Է՞ր հէ՛քն հոսէր ջերմ արտաւուր աչերէն . . .
 Զի ձեռնուկայն սայր նոցա բախսն անօրէն
 Առնել դարձ :

Արտաբեկ Արիս , սրդայ փոքրիկ փութազան ,
 Ի տես իւր քեռ անմըխիթար արտաւուր ,
 Փորձէ նրմա սալ քաջալեր , յաչս անբաց ,
 Մանկական :

«Միրո՛ւն քուրիկ , մեք մուրիկներ եմք սրտով .
 Ահա մանկուկն մեզ սարեկիցք կ'ոսնունն միտ .
 Զունին ցաւ , հոգ , մինչ մեք յաւէս կըրեմք վիտ
 Անպատում :

«Ո՛ւր եմ պառսպանք , ո՛ւր մեր ծընօղք հոգասար .

Գըքա ի մեզ, հացի պատառ մ'իսկ չունիմք,
եւ կամ ըզմեզ սար մայրիկին, ո՛վ երկինք

Գու աղար:»

Բայց կը յարէ. «Գիտե՞ս, բուրիկ, ձրմբան պէս
Զի տեղար ձիւն. մեծ է Ասուած, տե՛ս աստիւր.
Յուրս հոյժն եւ ջուր անձրեւին յիս չեն մտներ

Գրկլեկէս:

Տե՛ս թէ մեր ոտք չեն բնաւ կապոյտ կամ կարմիր.
Մեք օգնութիւն արդէն գրտաք Արարչէն.

Անգու՛ք մարդիկ, փոյք չէ թէ սեկպ որբոց չեն
Ողորմիր:» —

Առաւօտ էր. կապոյտն երկնից լուսափիւռ
Սեաւ ամպոց սակ էր ըստոյժ սրբմազին.
Տարափ դադրած էին, շնչէր յանտառին

Մեղմ գեփիւռ:

Մացառին մէջ, քըփոց ներքեւ ապաստան,
Կը ննջէին զոյգ հըրեօտակ մերձ յիրար...
Երեկի հէք մուրիկի էին ցրտահար,

Անկենդա՛ն:

Երանի՛ ձեզ, ո՛վ սիրասուն ոգիք ջինջ.
Զի յերկրի աս չէիք երբեք երջանիկ.

Ա՛նդ ապաքէն պիտի գտնէք կեանք քաղցրիկ
Կամ... ոչի՛նչ:

Առաւօտուն այգուն այգուն
Ասա դու զի՞նչ երգես, քոչուն.
Թըփոց խորէն անտենչ անվիտ
Զի՞ դու ուրախ գեղգեղես միտ:

Ասա, քոչնիկ, ի տես վարդի՞ն
Քո կքտուցէն մեղըր հոսին.
Արդեօք գարնան անոյշ հոտեր
Ըզգա՞լ տան քեզ անմեղուկ սէր:

Առուին մրմո՞ւնջ ըզքեզ յուզէ
Թէ աստեղց շուրջ ադամանդէ,
Կամ քաղցրիկ սի՞ւքք անտառային
Այգպէս երգել քեզ ուսուցին:

Գարուն եւ մարգ, դալար եւ վարդ
Կը ժպտի՞ն քեզ, քոչնիկ զըւարթ.
Ապա վասն է՞ր ի խորս հովտին
Հոտես վէտ վէտ նըւագս հեօտին:

Արդեօք նախա՞նձ անկաւ ի քեզ
Ի համբուրից այն սիրակէզ
Զոր տուին միմեանց առ լընակին
Գեղոյ ամով, սիրտ անմեկին:

Կապոյճն երկնից, կանա՛չ դաշտաց
Թէ ջուրք ծովու, կոյսք սիրազգած
Տան քեզ երգել, քոչնիկ քնուռ .
Նոցա՞ համար է երգդ անուռ : —

«Ըզբրնուրիւն եւեք սիրեմ . . . :
Ի սես էին տեսանց վրտեմ՝
Երգս յօրինեմ հաղցրանըւագ ,»
Պատասխանեց սիրուն քոչնակ :

Վայրիկ մ'ալ կաց, ա՛ն, շոգեմաւ, մի՛ հեռանաւ
ափունքէս,
Թոյլ տուր տեսնել ինձ սիրելոյս դէմքն վայրիկ
մ'առաւել .
Օ՛ն, կատցուր քս սուր բնրաց, սակաւ մի վերջ
փուրքս գնալ,
Մի՛ շտապեր լինել անհետ յեզերց զըւարք Մարմարայ .
Կա՛ց սակաւիկ, զի բանք են իմ ընդ պաշտելի
մըտերմիս .
Կաց, ո՛ր անգուրք, այդպէս փութով մի՛ խուսափիր
դու յինչն :
Յրուկովըդ սեւագոյն նեղքես կապոյտ ծովն ըն-
դարձակ,
Յանձնեալ շոգոյն իրանդ հսկայ սուրաս արագ, եւ
մեմաւոր
Թողուս զիս աս ի ծովեզեր՝ բիբերս ի լնակ ար-
տասուաց,
Այլ եւս անգոր տեսնել սպիտակ ըզբաշտիկնակ սի-
րելոյս,
Զոր՝ շարժէ կարօտակէզ կանգնած յեզեր սեւ կո-
ղիցդ :
Օ՛ն, դարձիր յեսս անդրէն, մի՛ լրճաներ զիս միայնակ .
Տե՛ս, մեկուսի սիրտ իմ բեկեալ քեզ աղերսէ պա-
ղատագին .

Օղակոսոր քերեւաթուիչ կը սուրայի դէպ ի քեզ,
 Թէ մի վայրկեան... ո՛չ, մի ռոպէ՛, արծուին փոխ
 սայր ինձ իւր քեւեր.
 Իցի՛ւ քէ խուր ես լինէի, եւ փերէի՛ր յիս, անգուր.
 Է՛ր հեռանաս այդպէս երագ՝ զիս ի պատրանս բող-
 լով ասս.
 Տուր ինձ տեսնել գէթ հուսկ նըւագ մըսերմիս դէմքն
 անձկալի...:
 Գէ՛թ դու, թուչնիկ, թըւիր արագ, սար կաթոգին
 ողջոյններս.
 Երգէ խանդիւ, պատմէ արհիս քախիծ ու սուգ եւ
 ջերմ արտուր.
 Ա՛հ, սար այս թուրք, իմ անձկակէզ հոգւոյս պատ-
 կերն այս քերքիկ.
 Թող ա՛յս պատմէ իմ պաշտելույն բոցածաւալ սէրս
 ըսպառիչ:
 Այլ հեռացա՛ր... չըզգաս երբեք. — վայտերն ունի՞ն
 սիրս հոգի. —
 Լինիս անհետ, զերդ սեւ մի բիծ արատես ծովն
 ըսպիտակ...
 Ա՛հ, սիրելիս հանէ ցամաք, եւ շա՛նք պայրի բո
 վերայ:

ԱՌ ՆԱԻԱԶՆ ԵՐԶԱՆԻԿ

Հանգիր այդպէս, իմ քա՛ջ նաւագ, քաղցրաբուն.
 Ննջէ յանգորր ընդ հովանեաւ նաւակիր.
 Քանի՛ հետէ է կապոյտ յերկնից անբախուն
 Ընկողմանիլ ծովուն ալեաց մօտ վրնիս:
 Դու գօրն ի բուն կը պատաստես անխընայ
 Կոհակս անբիւ, կուրծ սաս հողմոց վրասնգին.
 Կտես անդունդս, ընդ որ սրաքեւ նաւդ գընայ,
 Դիւցա՛զրն ջուրց, յոչինչ գրելով կեանքդ անգին:
 Դու արտահետ առնուս քեսնց քոց ի պատկ
 Զկներ պէսպէս. ծով մեծ պարզէ քեզ երկիր,
 Երկինք՝ պայծառ աստեղց հողքեր, ջինջ լուսնակ
 Փոյք չէ քէ մերք գոչեն սարեր քեզ՝ երկի՛ր,
 Կուռիս, պարզես նաւուդ քեւեր կարապի,
 Երգեն շրթունքդ ընդդէմ անպոց որ գոռան.
 Դու ծիծաղիս, մինչ նաւդ հողմէն սառապի,
 Անփոյք քէ ծով կուլ սայ շատեր քեզ նըման:
 Այլ երբ դադրի մերիկ հողմոց գլխագար,
 Ու՛ երկնի երես վառ շողերով յարդարին,
 Դու մոռանաս անցեալ ամէն պատահար
 Եւ գոհուրեան յըլես մումունջս Արդարին:
 Իսկ քէ հանդարտ է ծով եւ օդ խաղաղիկ,
 Արեւ անամպ քեզ աւետէ երկին գուարք,
 Ոգի՛դ ալեաց, յայնժամ լինիս երանիկ՝
 Քաղեալ առաս արշալուսոյ քրում, վարդ:

Նաւակդ ո՛րչափ սիրեմ փոքրիկ եւ ի գոյն
 Սպիտակ, քեքեւ եւ ապահով ի նաւել .
 Զի յարածամ ցանկայ սերսիւ սիրս հիփոյն
 Ելնել ի ծով, խոյս սալ յաղկաց առաւել :
 Բի՛ւր երանի քեզ, ո՛ր նաւագ դեռասի,
 Երբ կը բռչիս ընդ կողս ալեաց ջուրց հսկայ .
 Դու ի ծովու գտնես ըզվարձ աղփասի,
 Յանճո՛ւնչ սարեց առնուս պարգեւ մօտակայ :
 Ի տղայ տիոց սիրել ըզնաւ միտօս ուսար,
 Քեզ ցանկալի եղեւ ծովու կեանքն ազաւս .
 Զիք լաւագոյն ինչ ասպարէզ, մի՛ յուսար
 Գտնել այլ բախս, ալեաց զաւակդ հարազաւս :
 Առ ի՞նչ, աղէ, սիրել սրխուր զայս ցամաք .
 Զի՛նչ փոյր քէ մերք ծովն ամբոխեալ խոժոռի,
 Երբ ցանկ պատեն ալէսք գերկիր մեր համակ,
 Ուր բարբ մարդոյ են միտօս անարգ եւ յոռի :
 Հանգիր այժմիկ, արի՛ նաւագ, յանոյժ Բուն .
 Ննջէ խաղաղ աստ առընթեր նաւակիդ .
 Քանի՛ քաղցր է ի ջինջ երկնից անբախուն
 Ընկողմանիլ ծովուն ալեաց մօտ վրնիս :
 Եւ երազէ անհունութիւն, փոքրիկ,
 Յաղքանա՛կ մեծ գոր կը սանիս դէմ սարեց,
 Երկին անբաւ, ջուր անյասակ, նաւդ փոքրիկ,
 Երբ գերդ կարապ նախրէ սուրայ ծովահերձ :

Ըսիր, անգո՛ւրք . « Երբ դու մեռնիս,
 Զի շիրիմէն ես կը ստակամ,
 Անա կ'ըսեմ, ո՛ր սիրելիս,
 Քեզ այցելել գէր մի անգամ
 Չեմ ես կարող . ապա ներե՞ս,
 Երբ մի համբոյր իմ շրթներէս
 Զրգայ հըպիլ շիրմիդ յերես : »

Ըսիր դարձեալ . « Զի գերեզմանն
 Ես ի ծրնէ կ'ասեմ հոգւով,
 Ո՛չ իսկ մի օր պիտի գամ ման
 Յեզր շիրմիդ սիրս ի խըռով .
 Թէ եւ սիրոյդ եմ միտօս գերի,
 Բայց դամբանիդ քո առ երի
 Ըստեսն անգամ ո՛չ դեգերի : »

Մինչ նեծէի սառապագին
 Անկողնոյս մէջ, օր մ'ալ ըսիր .
 « Երբ ինձ գոյժ սան՝ քէ զքեզ պագին
 Մահու շրթունք, եւ որդ զագիր
 Կրձէ քո սիրս, յուր քեզ այժմէն
 Թէ ո՛չ մի շիր իմ աչերէն
 Հոգոյդ կուտեր պիտի ծրծեն : »

«Ա՛ն, կը դողամ ես մահուանէ՛,
Կրկնէիր միշտ. երէ՛ մեռնիս,
Մտիդ մէջէն այժմէն վանէ
Այն յոյս թէ զքեզ կուլամ, հոգիս .
Չեմ խոստանար որ մ'ի խնդիր
Ելնել շիրմիդ կամ, ունկըն դի՛ր,
Յըզեմ եւ ոչ փռուց մ'իսկ ի ձիւր :»

«Ա՛ն իմ փո՞յրս է ,» թեպէ՛ս ըսի ,
Սակայն մի որ լացի այնքան՝
Թէ է՛ր ըզքեզ , ո՛ր կոյս մքսի ,
Անխիղն ու վաս դու կաւ խոսան ,
Ի՞նչպէս սիրել ըզքեզ կրցայ ,
Մարմին անարգ, գոր սարսէ մահ ,
Եւ ասեցի ըզքեզ կամայ :

Ի՞նչ փոյր է ինձ , թէ զիս չողբաս . . .
Ես բրնուրիւն միայն պաշտեմ .
Թէ մահ խըլէ զիս վաղահաս ,
Ո՛ր դու անսիրտ էակ նըսեմ ,
Հող , ծառ , ծաղիկ , ջուր , քար ու բուն
Իսկ պիտի լան զիս օրն ի բուն .
Այ փո՞յր է ինձ . երբ չողբաս դուն . . . :

Ա Ս Տ Ե Ղ Մ Է Ձ Է Ի Ր

Առ եղբայր իմ
Յոննիկ Սեփեհեան .

Մուք էր գիշերն , երկինք այ մուք , սեաւ համակ ,
Ո՛չ աստեղաց ըսփիւռք եւ ոչ ջինջ լուսնակ .
Երեւէր ո՛չ եւ մայր նոցա Ծիր կարին ,
Մըքին ամպոց ներքեւ համայն դողէին :

Անբարք աչօք պիտ ի յերկինս հայէի ,
Չի մուք երկինք . ես սեւ արեւից սիրելի .
Դարձեալ ըզքեզ խորհէի ես գոյն գիշեր ,
Ռպէս խորհիմ , երբ արեգակն ոսկեհեր

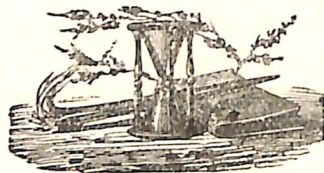
Ճառագայթիւք ընդ ջուրս ծովուն առնէ խաղ .
Կամ երբ տրէ գիշերային ժամ խաղաղ :
Չզգա՞ս երբեք թէ զքեզ յիշեմ յամէն ժամ ,
Չզգա՞ս թէ քեզ համար խամբիմ ամէ յամ :

Գիտե՛ս զի միշտ սիրտս ի բերկրանս եւ ի ցաւ ,
Ըզքեզ , հոգեա՛կս , ո՛չ մի վայրկեան մոռացար . . . :
Եւ այն գիշեր կը խորհէի միշտ ըզքեզ՝
Յորդ արեսառք կարկրքելով աչերէս :

Յանկարծ աստիկ մը փայլեցաւ երկնից վրայ ,
Եւ բերկրեցայ , զի յուսալից ժպտէր նայ .
Քանի՛ շողուն շողայր ամպոց ծեպերէն՝
Լոյս հոսելով աչացս ի լին մեղմօրէն :

Ինձ քրեցաւ թէ քո՛ աչաց էր այն յոյս ,
 Եւ այն վառ շողք էին քո բանք արսայոյզ .
 Զի նոյն ժամայն ըզգայի յոյս անուշակ՝
 Մոռանալով վիշտերս այն սուրբ շողից սակ :

Անհուն յոյզեր ազդեց յիս աստղն սիրոյ ,
 Եւ կրկնէի զիմ ալօթներ արսագոհ :
 Այո՛ , հոգեակս , այն աստեղ մէջ էիր դու . . .
 Եւ ես ի գունս ասէի ջե՛րմ ալէլու :

Ա Ռ Հ Ո Ղ Մ Ն

Ուսի՞ գաս , հողմիկ , գրւարք երգերով ,
 Շուրջ ըզբեւ սփռես ժրպիտ եւ գորով .
 Ո՞ր աստեղ քովէն անցար երկնասլաց .
 Ասա՛ , երկնից մէջ ալ կա՞յ ողբ ու լաց :

Ո՞ր ծաղկին ջրէի համբոյր կենսասու ,
 Գգուեցիր մագերն ո՞ր կուսին ալու .
 Կամ զի՞նչ դու լրւար անդ ի պուրակին ,
 Երբ մրմնջէին պարման ո՞ք եւ կին :

Ուսի՞ դու եկար եւ գրնաս դէպ ո՞ւր .
 Ա՛ն , գրւարք եղիր , մի՛ երբեք ջրխուր՝ .
 Յեղեղէ բառեր սիրոյ , բերկրանաց .
 Օ՛ն , պասմէ թէ զի՞նչ քեզ երկինն ասաց :

Արգետօք դրախտին ծոցէ՞ն շնչես դու ,
 Կամ լուսնո՞յ մէջէն , զեփիւռ սիրաբու .
 Տուր ինձ պասասխան , երբ քեզ հարցանեմ ,
 Ամո՞հէ սակաւ արդ զիմ բախտ նրսեմ : —

Կայի ես պատաս , արտիկս ի բնդոջ ,
 Թէ պիտի ըսե՛ր ինձ մի բան կամ ոչ . . .
 Եւ ախանջս ի վայր հիծէ շունչ մի մեղմ .
 «Գեթեգոմանէն գամ , մօր մի հառաչն եմ :»

Հ Ի Ւ Մ Ե Ա Լ Գ Ե Ղ Ա Ն Ի Ն

Առ Տիկ. Չապէլ Տօնէլեան .

Սիրոյ եւ կենաց փրթում էր համակ .
Գեղ, լոյս կը ցոլար մարմնէն մարմարի .
Ժըպիտ մը կ'անցնի արդ դէմքէն ներմակ
եւ շրթանցն էսեւ կ'երթայ կը մարի :

Պայծառ էր նսկասն եւ ձեռներ մանրիկ ,
Սէր բուրէին վառ աչերն լուսալի .
Սարսուռ կ'ելնէ այժմ իւր լանջէն գողօրիկ
եւ ծով մագերուն ներքեւ կը հալի :

Խորհուրդ մ'էր քրկնած մանկամարդն այն կին ,
Որ մեծ էր հողում , թէպէտ նորասի .
Այլ այն խորհուրդ սուրբ , ծընունդ գեղեցկին ,
Ախտաւոր հիւժմամբ սակաւ կ'անհետի :

Զեփիւռ սիրահար էր իւր նրբաւոր
Մարմնոյն զոր գգուէր . աչեր իւր ծաւի .
Այլ այն յիշատակ անցելոյն զըւարթ
Այժմ տոչորէ հոգին ծարաւի :

Առնան ծաղկի պէս իւր դէմքն է սփոյն ,
Որ մերթ կարմրեանց նիւով նըկարի .
Երբ խորհի յանախ թէ հոգին զիւր բոյն
Պիտի լրճանէ , դառնանայ կարի :

Ըզգածման , գրքոյ անբիծ մի անձ է ,
Որ հասակին հետ վարդի պէս փրթէր .
Խորշակն անողորմ արդ ըզնա խանձէ ,
Եւ գիտէ իսկ ոչ թէ ծկեցաւ ընդէր :

Յուսոյ նըշույններ արտին մէջ ծագած
Հագիւ թէ գգուեն իւր հիւժեալ մարմին ,
Եւ անա իսկոյն խռովեայ ի կասկած՝
Փայլակի նըման յանկարծ կը մարին :

Այն ինչ առատօտ սըլած իւր ողջոյն
Այն ձող հասակին , այն խաւտեաւ հերաց ,
Հասնի ախտն անգուրք որդան մի հանգոյն
Կրծել սիւտ կուսին դեռ նո՛ր բարբախտ :

Արեւ իւր ի մուսս արդ լոյսի սակաւ .
Կեանք եւ մահ միմեանց հետ կը մարտնչին .
Յաղթէ հուսկ օրհասս , շոշէ կեանքն ի կաւ ,
Սէր , յոյս , գեղ , շընորհ խառնէ ոչընչին . . . :

Կ Ո Ղ Ո Վ Ա Վ Ա Ճ Ա Ռ

Վեցեօրիկի ունիմ կողով,
 Առէք, անցորդք, քառասուն փողով.
 Չուսածել, փոքրիկ, խոշոր, կրլոր,
 Չեան պէս ներմակ փայլին բոլոր:
 Առէք, խաթուն. սա մեծերէն,
 Մէջը դրէք ներմակեղէն.
 Այս ալ գէշ չէ, ազնիւ սիկին,
 Խիստ լաւ վայլէ այդ պզտիկին.
 Սիրուն սրղաս, մէջը խաղող
 Գիր կամ պրտուղ եւ կամ թէ սոխ:
 Կողով ունիմ աղէկ Տեսակ.
 Թէ մի անգամ լաւ մը Տեսնաք,
 Աժան կամ սուղ կ'առնէք, սիկին,
 Գիտեմ վայլէ ձեր հաշակին:
 Վա՛ր իջիր վար պատահանէն,
 Այնքան հեռուանց աչք չբզորեն.
 Դքրան առջեւ իջիր, խաթուն,
 Ես շա՛ն կ'ուզեմ, սակաւ տուր դուն.
 Վեցեօրիկէն այսօր եկան
 Նոր կողովներ. հինգ դահեկան
 Այս ներմակին՝ կարծեմ չէ շատ.
 Բայց թէ գրնես երեք չորս հաս,
 Կը յարմարիմք դիւրին կերպով:
 Տուր մէկ քառորդ, ա՛ն այս կողով,
 Պզտիկ սրղաս, տար մայրիկիդ

Որ մէջը դնէ կարմիր հաւկիթ:
 Կողով ունիմ հաստատ տկուն.
 Աղջիկ ու կին գիշերն անհուն
 Հիւսեն ձեռքով. տար տարի
 Կը դիմանան, տէր իմ բարի.
 Մի՛ դանդաղիր ինձ օգնելու.
 Շրքներս ապա եեզ ալելու
 Կ'երգեն սերիւ. զի հէք որբեր
 Բարեաց հանդէպ չեն անտարբեր:
 Գէթ դու, սիկին ազնիւ սիրուն,
 Գրնէ մի հաս տու արեւուն.
 Պիտի խնդրեմ ես փոխարէն
 Միշտ ողորմած իմ արարչէն՝
 Տալ հազարներ ձեր ամուսնոյն,
 Շէն ու պայծառ պահել ձեր բոյն,
 Որ հանապազ ուրախացնէք.
 Ինձ պէս անոք այրի մը հէք:

Մ Ա Ղ Կ Ա Ն Ց Վ Ի Շ Տ Ը

Գիտէ՛ք ի՛նչու չեմ ուզեր ես
Ուրախ հոգւով եւ անսարքեր,
Առանց վշտի, անյոյզ անսէր,
Գարնան ցօլով իջնել պարտէզ:

Քանզի ծաղկունք բուրմամբ մ'անգիմ
Սէր շնչելով թէ եւ ժպտիմ,
Այլ այդ սիրոյն մէջ եւ ժպտիմ,
Վաղ թռումելու վշտէն հիւծիմ...:

Ն Ա Խ Ա Ն Ձ Ս

Ես չեմ ուզեր դարձեալ այգուն,
Մազերս անխնամ, ըզգեսս անզարդ,
Լանջս անյարգար շրջաւորով վարդ,
Ելնել պարտէզ ծաղկամբ բեղուն:

Սակայն նորէ՛ն կը դժգունիմ
Նախանձէս թ'է՛ր ծաղկանց հեշտ բոյր,
Փոքրումն անոյշ, չֆնաղ հրապոյր,
Վայրկեան մը գէթ երբեք չունիմ...:

Մ Ի Ր Տ Գ

Առ ԼԵՈՆ ՏԷՄԻՐՆԻՊԱՇԵԱՆ.

Ըզգե՛զ, անգո՛ւրբ, սրեցի ես,
Տառապեցայ միշտ քեզ համար,
Սորեցաւ դէմքս արցունքներէս.
Քայց սիրս չէ սիրո՞յ՝ այլ կոյս մը քար:
Տառապեցայ օրե՛ր ի բուն՝
Մարմինս այրող նիւր մը դարձած,
Ու խորհեցայ գիշերն անուռն
Ջեռուցանել քո սիրս սառած:
Պատահանիդ անցայ սակէն,
Սէր երգեցի ցուրտ գիշերներ.
Քայց, նե՛ս հասու, ակնարկդ անդէն
Խոցեց իմ սիրն իբրեւ սուտեր:
Եւ ըզգացի որ իմ մարմնոյս
Մէջ աւերում մը կը լինէր.
Ա՛լ տժգունած, վրձիտ, անյոյս,
Ջիս ուրուական բրին յոյզեր:
Սուր ակնարկիդ ծակ ծակ եղած՝
Արդ ըսպունգ մ'է սիրքս, գիտե՞ս.
Սյդ ըսպունգէն սեւ քանձաւմած
Արիւն կաթի, արի՛ւն արէս:
Կ'ըմպե՛ս ուրեմն այդ արիւնէն,
Գուցէ նեկսար շրթանցդ համար...
Այլ երբ խըմես անյագօրէն,
Դարձեալ սարսուռ մը չե՞ս ըզգար...:

Ի Ղ Ձ Ս

Սա նարնասոյ բոցին մէջ վառ
 Կ'ուզեմ տեսնել քո սիրտ չըւառ,
 Սիրտ որոյ մէջ վիճեմ կը ծըփան,
 Ուր յոյզեր կան աստ անդ ցիր ցան:

Կ'ուզէի հոն սիրտդ հալէ՛ր,
 Հոն ցնդէին բոլոր վտեր,
 Հեղուկ մ'ըլլար մանրագործի,
 Այդ հեղուկէն ես ըմպէի:

Եւ ըմպէի անյագօրէն
 Վտերդ գրտեալ սէրդ համօրէն,
 Եւ ըմպելույդ ուժին նեւեւ
 Արբեհայի, առնէի թեւ:

Երագէի թէ չըլլար բնաւ
 Մտիկդ այրած յոյզով անբաւ.
 Այդ ըմպելին զիս փոխադրէր
 Աշխարհ մ'ուր խինդ լինէր եւ սէր:

Եւ այդ աշխարհ սիրտդ ըլլար,
 Սիրտդ որ արդ, սիրախօս լար,
 Ինձի համար միայն յուզուէր.
 Ապրէի հո՛ն ըմպելով սէր:

Ա Պ Ր Ի Լ Ի Ն Ո Ւ Ա Ք Ե Թ

Առ Լեւոն Տէմիրնիպաւեան .

Սա դեռափրիք ծառին վրայ
 Թռչնիկ մը մեղմ կը նըւըլայ
 Մեղր է գոգցես որ կարկըրի
 Կտցէն անայ .

Օ՛ն, դու լըսէ՛. զեփիւոն անուշ
 Նըւագ մ'ունի հեշտ սիրայուշ .
 Սուրայ բողբոլ հե՛տ համբուրի
 Ծաղկանց վըրայ:

Տե՛ս, դաշին խորն անմեղ հովիւ
 Կը նըւագէ սրբինց հեշտիւ .
 Երգ մ'է սիրոյ այն նորածիլ
 Առ հովուուհին .

Հոն ծառին տակ կոյս մ'ամօրխած,
 Մտէն հառաչ սիրոյ բըխած,
 Կարմիր վարդեր կուտայ փրփիլ
 Յիւրում այսին:

Նաեւ լըսէ՛ կոհակներուն
 Հոգեհըմայ մեմունջն հեռուն .
 Սիրոյ նըւագ մ'է անշուշտ այդ
 Առ բընութիւն .

Եւ երկինն ալ վերէն պայծառ
 Երգել փորձէ երգ խանդավառ,
 Թափէ ի ծով փրփրացայս
 Յոյզ, սէր անհուն:

Պարտիզին մէջ բիթունիկներ
 Երգ մը գողտրիկ են յօրիներ .
 Այդ նըւագ մ'է նորագարբոյց
 Ծաղիկներուն .

Իրենց բոյրին , սե'ս , ծաղկունք ալ
 Զանան հեշտին հըմայք մը սալ .
 Այդ բոյրին մէջ գաղտնաբազոյց
 Կայ երգ սիրուն :

Նորաբողբոջ խոտ ու սերել ,
 Ծովուն խիներն , ամպերն , արեւ
 Սիրոյ նըւագ են յօրիներ ,
 Ուր կը մըղուիս .

Ուր կը լըսէ հոգիդ միայն
 Դեռ նոր երգեր սիրոյ , յուզման .
 Այդ հեշտանաց մէջ սիրանուէր
 Կը նըւաղի'ս . . . :

ԿԸ ԽՈՍՏԱՆՆԱՅ

Առ եղիա Տէմիրեխպաշեան .

Ես կը սիրեմ ծովն քնդարձակ անհուն ,
 Խոր մըքուքեան մէջ երբ դիտեմ զանի ,
 Երբ գոռ փոքորկի ահաւոր գոչիւն
 Տայ նըմա մոլուց անգուսպ գազանի .
 Երբ խոժոռադէմ ըսպառնայ երկնից՝
 Զըսեղալ անձրեւ , ու յոյգեր քափուր
 Եւ դառն անէծներ քափէ բընաւից՝
 Իւր սեւ շրթներէն ժայթեղով փրփուր :
 Կը սիրեմ ես ծովն , երբ կը գիշատէ
 Յամաքը կարծես ասամամբքն հասու ,
 Եւ հորիզոնին դէմ կուռի , կ'ատէ
 Համայն բընուքիւն , գոռայ մահասու .
 Կամ երբ կը սաստէ երկնից լոյսերուն՝
 Բընա'ւ չըջողալ , պահուիլ ամպոց սակ .
 Ա'հ , ես կը սիրեմ , հո'ն նստած հեռուն ,
 Դիտել մարտ ծովուն անեզր անյասակ .
 Ի'նչ գրկընդխառնում ջրոց եւ հողմոց . . .
 Ապշած են ափունք , կը հսկեն արթուն
 Թէ կուրծն իրենց՝ ըսպառնալիք հոծ
 Է'ր քափէ երկնից , օդոց եւ մարդուն :
 Սակայն կը սիրեմ ես ծովն ամբոյսեալ ,
 Կը սիրեմ իւր գոյնն այն գործ կապուէի ,
 Իւր ալեաց վէտեր կը սիրեմ դարձեալ ,

Երբ կուգան բաղխիլ ուժգնութեամբ կարի
 Ծովափանց ցիր ցան փարեռուն ներմակ,
 Եւ հոն փառքիլ, խորսակուիլ հեռուն...
 Ի՞նչ են այդ ժայռեր, այդ կոյտեր համակ,
 Որք զօրեն զսպել յոյգեր ջրբերուն:
 Բայց միտս կը սիրեմ ծովը գեղեցիկ,
 Թէ լինի վրճիտ եւ թէ ի յուզման.
 Սրբա կը խօսի բառեր ազգեցիկ
 Եւ բերկրեցրնէ հոգիս անսահման:
 Ի՞նչ ցոլացումներ, երանգներ ունի,
 Եւ ի՞նչ նըւագներ սիրոյ մրմնջէ,
 Ի՞նչ զըւարթութիւն իւր մէջ կը բունի,
 Երբ ուրախ է նա կամ խրոնովեալ չէ:
 Եւ պիտի սիրե՛մ ծովը կապուսակ... —
 Բայց կը խոսանա՞յ յիւր ծոց անյասակ՝
 Սիրունւոյն սառած մարմնոյն անկենդան
 Շընորհել անդէն անփոյր ապաստան...:

 Ջ Ո Ւ Ա Ր Ք Ա Ղ Ջ Ի Կ Ն

Ես օրն ի բուն
 Խնդիւ անհուն
 Երգեմ սիրուն
 Թ՛ռչնոյ հանգոյն:
 Անփոյր զըւարթ
 Ծաղիկ ու վարդ
 Հալիմ անբարթ՝
 Քաղիլ ի զարդ,
 Եւ կը հիւսեմ
 Պըսակ վըսեմ:
 Երբ եւ յըսեմ
 Թէ ոք նըսեմ,
 Անո՛ք, թեուտ
 Եւ սիրավտ,
 Մասնեալ ի ցաւ
 Սիրոյն անբաւ՝
 Հիւծի եւ լայ
 Ու դառնանայ,
 Խնդամ ուժգին,
 Եւ սրագին
 Փարիմ անգին
 Շնորհաց ժպիկն:
 Ամսաւ ձըմեւ
 Ժրպիսս անմեւ
 Փրփի, ու սէր

Եւ լոկ ուսեր :
 Գիսէ՞ք , մեռաւ
 Քոյրս , ու ամբաւ՝
 Մահն անիրաւ՝
 Վշտեր սրւաւ .
 Այլ խորհեցայ
 Թէ հուսկ ապայ
 Մի օր ահայ
 Միանամ նմայ :
 Ու երգեցի
 Նախ վշտալի ,
 Աrsour աղի
 Մի օր հեղի .
 Երկու օրէն
 Այդ անօրէն
 Յաւն իմ սրէն
 Յրեցի անդէն :
 Օր մ'ալ , գիսէ՞ք ,
 Հաց զոր ուսէք՝
 Եւ ոչ ուսեք
 Էր որբոյս հէք .
 Եւ անօթի ,
 Կարօս հացի ,
 Ննջել գացի
 Խուղ մի դրացի :
 Այսպէս անհոգ
 Կեամ անբողոք՝
 Թ' ախտ անողոք
 Կրծէ զիմ բոք :

Մազերս հովուն
 Տըւած այգուն՝
 Դաշտէն առուն
 Վազեմ ժայտուն :
 Եւ գիշերներ
 Ո՞վ չի սիրեր
 Սիրս ի յերեր
 Դիտել զասղեր .
 Եւ անդադար
 Յերկնից ի վար
 Ինկած վառ վառ .
 Շողերըն յար
 Դիտեմ խնդիւ ,
 Եւ նոցա բիւ
 Առնում հաշիւ .
 Ու երբ գայ իւր ,
 Հոգիս պայծառ
 Գնամ ի սահար ,
 Շրթներս անհար
 Երգ մ'անպատճառ
 Երգեն էին .
 Զի սրտագին
 Աղօթք զոգին
 Առնեն անգին :
 Այսպէս ուրախ ,
 Ու անխարդախ ,
 Վարեմ խաղալ
 Օրերս ի խալ .
 Ու երանի

Տան ինձ ֆանի՛
 Որք անուանի
 Ինձ նրմանի :
 Երբեմն , Աղջիկ ,
 Ձեռ գեղեցիկ ,
 Ըսին , քրչիկ
 Ձեռ իսկ փափկիկ :
 Ձիս չեն սանջեր
 Այդ խօլ բառեր .
 Ձեմ հառաչեր ,
 Ձունիմ սենչեր :
 Ձեն ինձ համար
 Ձարդ անհամար .
 Իսկ այլ շրպար
 Դրնեն հազար :
 Ձիս սաք արեւ
 Առնէ գործ սեւ ,
 Մեղուք բերեւ
 Գան հեւ ի հեւ
 Խայրել հակաս
 Ձիմ հրակար .
 Բայց երբ աղբաս
 Է ոք անհաս ,
 Պէտք է տկայ
 Իւր անխաբնայ
 Բախտին , եւ միտ
 Չրսածէ վիտ :
 Ես անձկութեան
 Չունիմ վարկեան .

Սանին գրեան
 Ժամք սիրական :
 Ես միտ երգեմ
 Չայս երգ վրսեմ ,
 Իւ դառնադէմ
 Չեղայ դժխեմ .

«Աշխարհի ցաւ չեն ինձ համար ,
 Ունենամ իսկ հոգս անհամար .
 Ուրախ եմ յար եւ խնդազգած ,
 Ձի յիմ վերայ հսկէ Ասուած : »

Ե Օ Լ Բ Ա Ղ Զ Ա Ն Ք

Այս վայրկենիս , մինչ քեզ հետ
 Լուսնոյ լրբումն ես դիտեմ ,
 Իմ խորհուրդներս անհետքեք՝
 Մուք , հոգեմառ ու դժխեմ
 Մտքիս մէջէն խուսափին ,
 Յուրս իրականն անհետի ,
 Եւ մոռցած եմ աշխարհին
 Վիտերն , արցունք դառնալի ,
 Գիտե՞ս բաղձամ ես ի՛նչ բան : —
 Համասարածն այս օդի
 Անհունութիւնն անսահման ,
 Փոխարկըլի՛ ծով ոսկի ,
 Ադամանդներ երկնքին
 Երես փայլօղ բիւրաւոր
 Մեզի համար օրօտփին ,
 Նաւակ շրթեղ շողաւոր
 Մեք յօրինեմք բոյլերէն ,
 Ճառագայթներ լուսնեկին
 Թող իբրու քի ծառայեն ,
 Եւ քեզի հետ առանձին
 Նստիմք նաւուն մէջ փայլուն ,
 Գրլուխ գլխու , ծունկ ծունկի ,
 Ես քի քաշեմ զբարբուն ,
 Եւ նաւն ի հոյզ շունչ օրբի .

Թող մեր նաւակ սրլանայ
 Հետ զսասանմամբ երանիկ ,
 Եւ մեք անձկոս՝ հուսկ ապա
 Երկիրս այս ցուրս սառուցիկ
 Վարք բողումք , եւ երկինք
 Վերամբառնանք լուսնեկին
 Մէջըն երբանք , հոն բնակինք . . .
 Հո՛ն , սիրելի՛ս , առանձին :

Ե Ղ Բ Օ Ր Ս Յ Ի Շ Ա Տ Ա Վ Ի Ն

Կը յիշե՞ս, եղբայր, այն խոսքեր կանաչ,
Այն սուրբ ծաղիկներ. փայլեին կակաչ
Քեզ հետ եւ յասմիկ.

Ու դառնեալ մէջ վագելով քեթել,
Զիրեաւ սիրէինք մըսած թել ի թել.
Զէի՞նք երջանիկ...:

Զէի՞նք երջանիկ, երբ զիս գգուէիր
Գիրգ մասներով սուրբ, հեռիւ անբասիր
Փարէիր վրգիս.

Խոսքերն դալար Մայիսի սիրուն
Յիշե՞ս մեր ծնգաց հասնէին, եւ դուն
Գրլորէիր զիս:

Մեր դասերէն վերջ, կը յիշե՞ս դարձեալ,
Զիրեաւ շոյելով փութայինք երբալ
Մօսա, հոն ու հոս.

Գընէի քեզ ունկն ի՞նչ ըլձով անձայր,
Զի երէց էիր քան զիս, հէ՛ք եղբայր,
Խոհուն, սիրահոս:

Մեք յոյժ սիրէինք ծով, դառնեւ ու լեռ,
Եւ այն երփներանգ անթիւ պարսէզներ,
Ուր եւ թիթեռնիկ

Թողոյր իւր թեւոց ոսկի նուրբ փոշին
Ի ծայր մեր փոքրիկ դողդոջուն մասին,
Երբ զայն բռնէինք:

Մեր սիրս չէր հանչած ո՛չ մէկ եւ մըռայլ,
Եւ տեսիլ վարդին ներմակ, կարմրափայլ,
Զէ՛ր տար մեզ քերկրանք:

Միամիտ հարցմամբ կ'ըսէի յայնժամ.
Եղբայր, է՞ր կուլան մարդիկ ամէն ժամ,
Մինչ մեք կը խնդանք...:

Օր մ'ալ, կը յիշե՞ս, հիւսեցիր պըսակ
Դառնաց խոսքէն, ծաղկէ կապուտակ,
Եւ դըրիր գլխոյս.

Ապա շքներէդ սրլացաւ մի բառ.
Ժպտեցանք յայնժամ. գաղտնիք չէր, եղբայր,
Այլ արտիզ մի յոյս:

Ի՛նչ երանուրեան ժամեր էին զիրգ,
Երբ խոնջեալ գայինք իյնալ մեր մօր գիրկ,
Եւ նա համբուրէր

Ըզմեզ կարոզին, փողոցիկ ժպտելով,
Եւ իւր թեւոց սակ մնայինք անվրդով
Զերգ զոյգ թռչնիկներ:

Ա՛հ, ի՛նչ սեւ է արդ կեանքն. իմ գլխոյն սուգ,
Իմ վիշտս անհո՛ւն է, ոյր քով արտաւա՛ւ
Զարժէ իսկ ոչինչ.

Գացիր կորնչել, փըսել առ յաւէժ,
Դու սեւ հողին սակ ինկար գահավէժ,
Եւ հոս փոքրիմ մինչ:

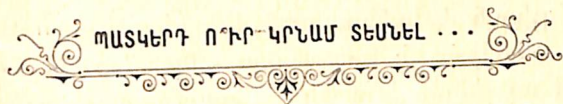
Ա՛հ, յիշե՞ս դարձեալ տառակ անկողին
Ուր քեզ հետ յանախ ննջէինք միասին.
Այդ սուրբ յիշատակ

Չէ կարող ելնել արէսս ըզգայնիկ .
 Զի սիրէի զքեզ սիրով անմեռիկ ,
 Ո՛ր իմրս հրեշտակ :

Բայց գոնէ կը զգա՞ս թէ յամէն վայրկեան
 Յիշատակդ է քարմ . եւ երանութեան
 Վայրկեաններուս վսեմ
 Յոլաս արտիս մէջ . մարմինդ անկեկոյան ,
 Նըկարբդ անշունչ , դէմքդ մանկական
 Շրթանցս կը հըպեմ :

Ո՛հ , զի՞նչ անդրանիկ եղբօր մը սիրուն ,
 Ընդ աստղօք զի՞նչ գոյ երբեք հանգոյն .
 Դու լեռան վրայ

Կը ննջես անշունչ , ես վայելեմ կեանք .
 Այս չէ՞ ինձ համար , եղբայր , մեծ զրկանք .
 Գէթ ձայնս քեզ սլանա՞յ . . . :

Ա Ն Ա Ն Է Տ Ե Մ Ս .

Մանկիկ էիր երբ դու քրոար մեր գրկէն ,
 Թէ եւ քրոար , այլ ո՛չ քոչուն հաւու պէս .
 Քանգի յերկնից եկող քոչնոց ապաւէն
 Ըզքեզ հարցի . ըսին նոքա բան պէս պէս .
 Մին ալ ըսաւ . Ունեցիր թեւ ինձ նրման ,
 Թըռէ երկին . ըզնա գուցէ անդ գտնես .
 Եւ ըզգացի թէ այդ խօսքն էր հեզնական ,
 Ու քոչնոց մէջ չըկար պատկերդ արտակէզ . . . :

Այի՛ններուն ըզքեզ հարցի մի գիշեր ,
 Երբ խաղաղ էր ծովն իմ հոգւայն պաշտելի ,
 Եւ աստեղ շող ծըփանաց մէջ կաթկորէր .
 «Իմ Անահիստ տեսնեմ ի ծոցդ սխրալի ,»
 Հառաչեցի . «նմանէր քեզ երբ էր ծպտուն .»
 Եւ հեծկլաց եւ յուզուեցաւ գոչելով :
 Այդ վրտեմին մէջ ալ չըկար դէմքդ անհուն .
 Զի քան ըզնա էիր վրտեմ , խոր քան զծով . . . :

Ծաղիկներուն քեզ հարցուցի ես մի օր ,
 Մեծ մեծ ծաղկանց , երբ ծպտէին քաղցրահոտ .
 Եւ ըզձացի տեսնել թերթից մէջ , ո՛ր ցնոր ,
 Դէմքդ քաղցրիկ , աչերդ անյուշ ծիծաղկոտ .

Եւ շիկնեցան դողդրղացին յուսահաս ,
 Ու գլխահակ ամփոփեցին մեծ քերքեր .
 Զի Անահիսս էր քան զնոսա գոյս՝ անհաս . . .
 Հոն ալ չըկար , փութիկ . չնաղ քա պասկեր :

Յայնժամ դարձայ եւ երկինքէն խնորեցի
 Տեսնել պասկերդ անմեղ , փափուկ , գեղեցիկ .
 «Պասուէ ամպերդ ,» աղաչեցի երկնի .
 Զի անդ հարկաւ կը տեսնէի քեզ , փութիկ ,
 Եւ երկինն ալ շառագնեցաւ սարսըռաց .
 Զի ինձ համար երկնի սուրբ չեն մեծ քան զքեզ .
 Եւ կարծէի պատարւածին մէջ յանկարծ
 Բաց մի պարսպ տեսնել , անդո՛ւնդ սրտակէզ . . . :

Օր մ'ալ ըզքեզ հարցի քերքէն հեռոս հողմոյն ,
 Զիս գգուելով երբ համբուրէր իմ այտեր .
 Եւ զղջացի , զի սահեցաւ նա իսկոյն ,
 Պատասխանին մինչ մընայի սիրտ յերեր .
 Զի քո շնչիկ զեփիւռէն ալ էր հեռոսին ,
 Երբ խնդայիր արծաթ ձայնով մանկական .
 Պասկերդդ հոն չըկար , հասորն իմ սրին .
 Յիմար դարձայ , ցընորից մէջ անսահման :

Երկնից աստերն ալ չեն այնքան բարեկիր .
 Երբ մեր մայրիկն ուսուցանէր աղօթներ ,
 Միացմամբ շուշան քարիկներու անբասիր՝
 Շնորհաբէիր մայրիկիդ հետ սրբանուէր :
 Եւ խնորեցի աստերու մէջ բարեծին
 Այն անմեղուկ պասկերդ . չըկար , ո՛հ , չըկար .

Թէեւ յերկինս Ասուծոյ քով կը փայլին ,
 Անմեղութեամբ սակայն չեն քեզ հաւասար . . . :

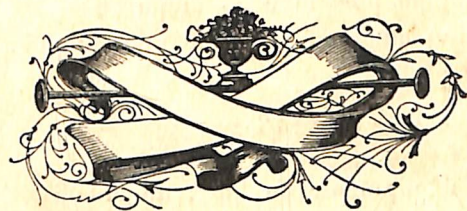
Եւ հողերուն հարցուցի զքեզ , մարգերուն
 Եւ քիթեռանց . ամէն անմեղ արարած
 Խօսիցս ի լուր կարմրեցան դողդրջուն .
 Կարծես հարցումս այլէր զանոնք յեղակարծ :
 Եւ քո պասկեր չըկայ ուրեք , ո՛հ , չըկայ ,
 Երկնի մէջ , ծաղկանց , աստեղ եւ քոչնոց :
 Լուսափետուր երազո՛ց մէջ ցուրտ անկայ
 Ինձ երեւցար յանախ ժպտով ոսկեգոծ . . . :

ԼՈՒՍՆԿԱՅԻՆ

Հիմայ, լուսնակ, որ կը փայլիս,
 Ինձ խոսացիր, ո՛ր սիրելիս,
 Օր մը մեռնիմ երբ ես յանկարծ
 Ախտի մը պաղ գիւղըն անկած,
 Պիտի ժողովես իմ սիրելոյս
 Ձերմ արսասու՛մ արժէն անոյս .
 Իւր հոգւոյն մէջ պիտի փայլիս
 Որ ալ բընաւ չըլի՛սէ գիս .
 Ապա, լուսնակ, ե՛լ փնտրուէ
 Շիրիմս անու՛մ, պաղ, սեւ հողէ .
 Ըսեմ այժմէն որ հոն չըկան
 Մարմարակու՛ռ դամբան, արձան .
 Ըսեմ այժմէն թէ կը յուսամ՝
 Ձի ծաղիկներ ծիլ անքառամ
 Լինին այնտեղ բուսած սոս անդ,
 Կեանքիս մէջ գերդ սիրոյ աւանդ,
 Ձի պաշտեցի զանոնք ես շատ,
 Իբրեւ արտի սէր հարազատ .
 Եւ այդ շիրմիկն երբ դու գտնես,
 Յայնժամ ըրած խոսու՛մդ յիշես .
 Իմ սիրելոյս արժէն ժողված
 Արսասու՛կներ ջերմ վշտազգած՝
 Փայլուն շողից սուր ծայրերով
 Թափես շիրմիս վրայ անվրդով .
 Թո՛ղ ոռոգեն այդ արսասու՛մ

Շիրիմս որ լոկ կը խնդրէ սուգ .
 Եւ հոն ծըլած ծաղիկո՛նք գարնան
 Քեզ պէս տոգոյն փայլ ըսանան,
 Մեղամաղձո՛ս անոյս մի բոյր,
 Եւ այն լինի սուրբ գերդ համբոյր .
 Եւ հողոյն սակ դիակս մի յոյս
 Ունենայ թող՝ թէ սիրելոյս
 Վշտին բոյրն է ա՛յնքան անոյս,
 Ձոր դու խրված արժէն ըզգոյս՝
 Իմ վրայ ցանես գորովով սուրբ,
 Եւ նա չայրի՛ ալ եւրս հուրբ :

ՍԵՆԵԿԻՍ ՄԷՋ

Սենեկիս մէջ նրկար մը կայ գեղեցիկ .
 Ասուածածնին է այն պատկերն անմեղուկ ,
 Ծոցէն կախուած հրեշտակի պէս մի մանուկ ,
 Որ փարած է մօր վրզին իւր գէր թաթիկ :
 Եւ կը ժպտին մայրն ու սրդեկ իմ հոգւոյն ,
 Ժըպիտ անմեղ , որ արտիս մէջն արծարծէ
 Յոյս մը հեշտին որ քան ամէն յոյս մեծ է .
 Ինձ սէր մը տայ , աղօթելու սէր անհուն :
 Ես կը սիրեմ այգուն , ցերեկ , երեկոյ ,
 Այդ նրկարին առջեւ մեղմիկ ծնրադրել ,
 Եւ հոն թափել արտիս յոյզերն անարգել .
 Խօսիլ առ նա , պատկերել հոն իմ անգոյ
 Իղձերս անթիւ , փարիլ հոգւով մօր արտին ,
 Խնդրել կաթէն , իւր բստինքի սուրբ կաթէն ,
 Կաթեցընել իմ բերնիս մէջ . ապա՛հէն
 Ես յագենալ ցանկամ ջամբովն այն անգին :

*

Սենեկիս մէջ թաղար մը կայ , հողաման ,
 Ուր կը ծաղկին մանուշակներ փքքած նոր ,
 Պատին վըրայ ցիր ցան բոյսեր , ծաղկունք չոր ,
 Հոս վարդ մը կայ , տերեւ մը հոն , անդ շուշան .
 Ծաղկանց թերթեր փոշիացեալ տգունամ

Զիս կ'ողջունենն առաւօտուն ցուրտ ժպտով ,
 Եւ գիշերներ մոմիս լուսէն հոգեխառով
 Կը սարսըռան հիւժեալ կուտի պէս . յանկարծ
 Գունաւորին եւ դժգունին , դողդոջեն :
 Եւ զի ցուրտ է , լ' ամենայն ինչ մահ գուժեն ,
 Մոմիս լուսին պլպլըլուէին շարժումէն
 Եւ իմ շունչէն ըսպառնան ինձ , ո՛հ , անդէն
 Թօքափիլ վար , կը խրտրան , կը շարժին
 Եւ մի նըւագ կը յօրինեն ինձ համար ,
 Յորում երգեն զարնան յոյզեր անհամար ,
 Յիշատակներ կը պատկերեն նոր ու հին :
 Եւ կը սիրեմ ոռոգել ես ամէն օր
 Մանուշակներ թաղարիս թարմ ու դալար ,
 Եւ գօսացեալ ծաղկանց վերայ մեղմահար
 Մատիս շփմամբ մաքրել փոշին անդանօր :
 Կը պատահէ երկիւղ մը սիրտս ալ յանկարծ ,
 Կը դողդոջեմ զի մի գուցէ թօքափին
 Մատիս թերեւ հարուածէն այդ թերթ անգին ,
 Եւ շրթունքէս համբոյր մ'իյնայ հոն թօշամ :

*
*
*

Սենեկիս մէջ լուցկույ մի տուփ կայ փոքրիկ ,
 Խըփին վըրայ անհեթեթ կոճ ճրկարուած
 Շէնքեր . բայց վերն երիտասարդ մ'է կանգնած ,
 Աջ ձեռքին մէջ կիթառ մ'առած գեղեցիկ ,
 Եւ ձախ ձեռօք բռնած գլխարկն իւր փայլուն ,
 Յայգերգ մ'անոյշ կը նըւագէ հեշտալի ,
 Պատուհանի մ'առջեւ ոյր ներս կը փայլի

Լոյս մը սժգոյն ,եւ կուսիկ մը սիրասուն
Շուշան մասով վեր հանելով վարագոյր՝
Դարուկ դիմօք կը ժպտի հոն սիրելոյն :
Պատկերն ամէն գիշեր դիտեմ դողդոջուն ,
Եւ կը ննջեմ երազելու սէր , սարսուռ . . . :

Մօտայի ծայրն ամայի լուռ ծովափին մօս ,
Դեռ անցեալ օր մի երեկոյ անամպ այլ ցուրս ,
Ոչ ուրեք կար շքեռիկ եւ ոչ հողմ ծովաներձ .
Գացի ժուռ գալ , շնչել այդ զով օդն ի յագուրդ .
Երկներուն մէջ մրմունջ մի լոկ մեղմ ծըփանկէն
Զուրց կը զարթնուր , մի հեռօս սիրերգ ջուրց հո-
սանկէն :

Կը դիտէի հրուանդանէն վէս վեհապանծ
Մզկիթներու սէգ գմբէթներ ցցուած հեռուն ,
Եւ հորիզոնն՝ որ հրդեհէ վերջ դժգունած
Մի երկնքի սար երեւոյթ քախճի անհուն .
Եւ այս ամէն կը խօսէին արտիս մի բան ,
Թեւո՛ց փափաք , թէ եւ էի քուչնիկ անբան :

Ծովափին մօս , հրուանդանին ոտին ներքեւ ,
Կը սասանի սրձեւ , փոքրիկ , փայտ աններկ
Նաւակ մ'անշուք , եւ թիակներ ծովուն վերեւ
Կը ծածանին . առանձին է նաւակըն մերկ :
Եւ կը խորհիմ թէ նաւակին տէրն աղբասիկ
Պէ՛տք է լինի մարդուկ մը հէք , անոք , մենիկ :

Մի չըւանով կապուած նաւակ մը ծփծրփայ ,
Իբրեւ ք'ոգի ունենար կոտօս փայտըն անշունչ՝
Խորսակելու ջանայ արգելքն իւր անխաղայ ,

Եւ անդունդին մէջը նետուիլ ազատ ու մունջ ,
Անգոր իբրեւ մի ոսկեհանն ծայր դէրձանին ,
Զոր ջանայ խլել . բուշել օդին մէջն առանձին :

Եւ կը խորհիմ մի պատանույ վերայ բռուտ ,
Որ ցամաքէն խոժոռելով եւ մոլեգին՝
Զբրեւու մէջ , անդունդին խորքն , անհամար
Զկնիկներէն շահել խնդրէ ջամբ մայրիկին ,
Եւ կամ բրոջ սանել ապրուստ , ազնիւ սրղայ ,
Որ անէծներ գուցէ կեանքին յար կը տելայ :

Եւ դեղնորակ հագուստով մարդ մ'ալ հեռուէն ,
Երգ ի բերան , հաց ձեռաց մէջ , ձեռով մի վէս ,
Կայտառ ձեռուկ , բազուկին սակ մեծ բրդեղէն
Վերարկուով կը մերձենայ , ու նիւզ փոխ
Թեքել փայլով կը սահի վար հրուանդանէն ,
Մէկ ուսումով նաւակին մէջ է իննն արդէն :

Մեղմիկ ձայնով երգըն յանկարծ կը բարձրանայ .
Նաւուն կողին վերայ հիմայ , օ՛խ , երկարած
Կը խածնէ հացն ողջ աստամբ կը ծամէ նայ .
Երգը բնդայ անունին մէջ լայնասարած .
«Օ՛ն , իմ նաւակ , գիրկը ծովուն , նա է մեր մայր .
«Չամուսնացայ . հողուն սեւ կեանք չէ ինձ համար :»

Ա Ռ

Վսեմ. Տօփ. Գ. Սեւեան Փառա .

Երեկոյն , տե՛ս , կը մօտենայ խորհրդով .
Այս այն ժամն է որում հոգիս կը փարի ,
Ուր իղձ արժիս տուրնջեան հետ կը մարի ,
Ուր կը ցանկամ լոկ երագել անվորդով :
Տե՛ս , երեկոյն խաղաղիկ է ու պայծառ ,
Լուսնոյ շողեր պարտիկն մէջ կը դողան ,
Եւ խուսափուկ ուրուականներ անկենդան
Կարծես պարեն ըսուեաց մէջ դալկահար :
Պահ մը փակեմ աչքս խուն ինչ երագել .
Ինձ կ'երեւին երկնից երես սաւառնող
Հըրեւսակաց հողի , եւ իսկոյն սիրս ի դող
Բանամ քեւերս որ հո՛ն բուշիմ անարգել :
Այդ կերպարանք մեր սիրելեաց են հանգոյն ,
Մեր վաղամեռ զաւկին , եղբօրն ու բրոջ .
Ի՛նչ բարի են , ո՛հ , ի՛նչ գողտրիկ , երբ մեզ կոչ
Առնեն ժպտով եւ կը խօսին մեր հոգւոյն :
Եւ կ'երագեմ . մին յոգուց վար կը մօտի . . .
Երիտասարդ երբեմն էր դա բարեձիր ,
Եւ արդ հրեւսակ . վեսահար ոք «մօտեցիր»
Զայնէ առ նա . . . եւ փարին հայր եւ որդի :
«Հայրիկ , կ'ըսէ հիմա որդին ըզմայլած .
«Տե՛ս , վերն հեռուն կ'ապրիմ ես միտ երջանիկ ,

« Եւ գիտնայիր, ո՛հ, ինչե՛ր կան գեղեցիկ . . .
 « Ըզբեզ սակայն տեսնեմ, աւա՛ղ, վեսագգամ :
 « Ինչո՞ւ, հայրիկ, կը սխրիս . ա՛հ, մայրս ալ է՛ր
 « Զիս յիշելով կուլայ ժամերն իւր ամէն .
 « Դուք ապրեցէք, ձեր լոյս օրեր բո՛ղ տեսնեմ .
 « Օր մը դարձեալ պիտի հանգչիմ ի գիրկ ձեր :
 Այլ կը բռչի հրեշտակն անդէն ի յերկին՝
 Իւր հօր եւ մօր բողբոլ կսկիծ դառնագին .
 Եւ, ադամա՛նդ ինքն անբոսգիւտ, կը տեղայ
 Վերէն վառ վառ ադամանդի փրշուրներ . . .
 Որք յարատուս փոխուին անդէն, հէ՛ք տղայ,
 Իբր ըստփանկ քո ծընողաց ալեհեր :

Մ Ա Յ Ր Ն

Առ Յովնաննէս էժ. Սէքեան .

Յանախ կը ժպտի հրեշտակի հանգոյն
 Զոր լըզէ երկին ի սիւսփանս մարդոյն :
 Մայր, ոգի՛ փաղցրիկ եւ արհիւ անգին,
 Օրհնեա՛լն Աստուծոյ, պատկեր երկրնին :
 Մա՛յր, եթէ ժպտիս, կը շողան կարծես
 Աչերդ՝ զոյգ աստղի երկնից ջինջ յերես .
 Եւ երբ արատուես, վշտով ջերանի
 Դո հոգին . . . եւ ես ամ քեզ երանի,
 Զի զոգ քէ երկինն առնու քեզ հետ սուգ,
 Տրտմի բընութիւն, քափէ արատուք :
 Այլ վառ կան յաւէտ կայծեր յիւր ծոցին,
 Կայծեր միշտ պայծառ, եւ հանգոյն նոցին
 Են եւ քո բերկրանք, կայլակք արատուաց,
 Զոր տայ քեզ հեղուլ սուրբ կամօքն Աստուած .
 Նրման են ցօղոյ կարկըքամ յերկնից
 Ի շուշան ծաղիկ ներմակ եւ անբիծ :
 Դու ժպտիս անդէն, վեհանձն ես ու հեզ,
 Փրթիս կարմրուակ գարնան վարդի պէս .
 Բեզ բի՛ւր երանի, մայր անձնանըւէր,
 Փայլուն ասղ յերկրի, յերկնից ես փաղուէր .
 Այրն է փաղեր զքեզ, պատշէյի՛դ էակ,
 Փոխան վաստակոց նորին ոսկի պսակ :

*
 *

Աս անա խրցիկ մահամերձ մանկան ,
 Յորուս յոյզ եւ վիճեմ անողոք ցանկան
 Տալ մօրքն զրկանք , եւ մահ որկորուս
 Պատրաստ կայ անդէն սալ զաւկին կորուս .
 Ո՞վ է որ հսկէ ցրվեալ անվեհեր ,
 Եթէ ոչ մօր սիրեն որդւոյն ի նրւէր .
 Մայրիկն է յօժար սալ ցրեթ յեօին
 Զիւր արիւնն համակ , թէ ապրի որդին :
 Անդ անա խինդ , պար եւ սօնք կատարին ,
 Այլու մարդ հասնի փառաց կատարին .
 Աս երջանկութիւն , անդ սէր անձկաբեաց ,
 Դու ես , մայր , առիթ այս ամէն բարեաց :
 Թէ հայրն ունենայ վիճ մի արտահար ,
 Ճակաս մըքագին , սագնայ շարաշար ,
 Մայրիկն է որ սայ ժպտիլ իւր մանկան ,
 Եւ անա իսկոյն արտացաւն անկան
 Ի խոր մտածոցս . խնդայ կաթոգին ,
 Զի սկէ եւ անդ մօրն անուշակ ոգին :
 Պարծանք մարդկութեան մա՛յր երանաւէս ,
 Քեւ բերկրի Ասուած , բերկրեացի յաւէս .
 Պատկեր ես անբիծ դու Արարչութեան ,
 Եւ բախտի մարդկան իբխես յաւիտեան :

Շիք մի արտար	12
Առ ոսկեփունս	13
Երագող աղջիկն	15
Վիճեմ ծովուն	17
Ափ մի հող	20
Է՞ր չունիմ թեւեր	22
Ընդէր շիկնին զարնան վարդեր	24
Ծաղկավաճառ աղջիկն	25
Լուսնի գիւտեր ի Ֆէնէր-պահնէ	27
Յիշատակ անցելոյն	28
Զոնք աղփասութեան	31
Երգ թռչնիկին	33
Առ շոգեման	35
Առ նուազն երջանիկ	37
Ալ փոյթս է	39
Աստղ մէջ էիր	41
Առ հողմն	43
Հիւժեալ գեղանին	44
Կողովավաճառ	46
Ծաղկանց վիճք }	48
Նախանձս }	
Սիրտ	49
Իդն	50
Ապրիլի նուազներ	51
Կը խոսանան	53

11 587

11 588

11 589

11 590

11 591

11 592

11 593

